תזריע ג

א. אין פסוק[1] „ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא" שטעלט זיך רש"י אויף די ווערטער „קרח הוא טהור הוא" און איז מפרש: טהור מטומאת נתקין שאינו נדון בסימני ראש וזקן שהם מקום שער, אלא בסימני נגעי עור בשר בשער לבן ומחי' ופשיון.

דער טעם אויף דעם וואָס רש"י לערנט ניט דעם פסוק כפשוטו [אַז „טהור הוא" קומט שולל זיין די סברא אַז דורך „ימרט ראשו" זאָל דער מענטש ווערן טמא], נאָר אַז „טהור מטומאת נתקין", י"ל לכאורה[2], ובהקדים:

בנוגע צו טומאת נתקין געפינט מען אַ מחלוקת[3]: דער רמב"ן[4] לערנט אַז נתק מיינט „נתק משם השער", ס'איז אַרויס־געמומען געוואָרן פון ראשו או זקנו שער כגריס, איז דעמאָלט, אויב אין יענעם אָרט „נולד שם השער הזה הצהוב הדק הלקוי, הוא סימן טומאה"[5].

רש"י[6] טייטשט אַבער ניט אַזוי. פריער אויפן פסוק „נתק הוא"[7] זאָגט רש"י — „כך שמו של נגע שבמקום שער" (און בשעת אין דעם נגע שבמקום שער ווערט אַ סימן פון שער צהוב אָדער פשיון, דעמאָלט ווערט ער טמא[8]), און ער זאָגט ניט דעם פירוש אַז דער נגע באַשטייט אין „נתק" — אין דעם וואָס „נתק משם השער".

ולפ"ז: בשלמא אויב מ'לערנט אַז נתק איז ענינו וואָס „נתק משם השער", קען מען לערנען בפשטות, אַז דער פסוק „ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא", וואָס קומט נאָך דער פרשה פון נגעי נתק, איז שולל די קס"ד אַז „ימרט ראשו" זאָל שאַפן טומאה (ווייל דאָס איז אַ נגע בראש וזקן — נתק — עס ווערט אַרויסגענומען דער שער שבראש),

זאָגט דער פסוק אַז בשעת „ימרט ראשו", (אָדער מלפניו אָדער מלאחריו), דעמאָלט איז דאָס ניט קיין נתק — אַ נגע בראש, נאָר „טהור הוא", ער ווערט ניט טמא דורך ימרט ראשו[9].

[ולפ"ז קומט עס בהמשך אחד צו די פריערדיקע פסוקים[10]: „ואיש או אשה כי יהי' בעור בשרם בהרות . . וראה הכהן והנה בעור בשרם . . בוהק הוא פרח בעור טהור הוא" — אַז די בהרות לבנות

1) תזריע יג, מ.

2) ראה ספר זכרון כאן בתחלתו. באר יצחק. ואולי כוונתן כבפנים.

3) בהבא לקמן ראה בארוכה רמב"ן עה"ת פרשתנו יג, כט.

4) עה"ת שם. וכ"ה בראב"ע וספורנו יג, ל. וכ"ה לדעת הרמב"ם הל' טומאת צרעת רפ"ח, הובא לקמן בפנים סעיף ו. פי' הראב"ד לתו"כ פרשתנו יג, כט (ריש פרשה ה). ועוד.

5) ל' הרמב"ן שם. ומחלוקת בפ"ע אם במקום החלק שנתק משם השער צריך שיהי' (גם) בהרת כו' — שינוי בעור הבשר, כהובא ברמב"ן שם. וראה השגות הראב"ד הל' טומאת צרעת שם ובפי' לתו"כ שם. תוי"ט רפ"י דנגעים. משנה אחרונה שם. ועוד.

6) הובא ברמב"ן שם.

7) יג, ל.

8) כהמשך הפרשה.

9) והטעם (הביאור) בזה — ראה לקמן סעיף ד מרמב"ן שם (ועוד).

10) יג, לח־לט.

שאפן ניט קיין טומאה אויף דעם מענטש, נאר טהור הוא, ער בלייבט טהור.

דערנאך איז דער פסוק ממשיך, אז פונקט ווי דאס איז בנוגע די נגעים „בעור הבשר" וועגן וועלכע עס רעדט זיך בתחילת פרשת נגעים, אז עס זיינען פאראן בהרות וואס זיינען ניט מטמא, עד"ז איז עס בנוגע צו דעם אנדער סוג נגעים — בראש — (או בזקן), אז ס'איז דא א מציאות בדין, וועז נתקו שערות הראש און ער ווערט ניט טמא ע"י — בשעת דאס איז ניט אין א חלק (קטן) פון ראש, נאר „ימרט ראשו", איז דאן „טהור הוא").

לויט פירוש רש"י אבער, וואס טייטשט ניט ביי נגעים שבראש וזקן אז דער נגע באשטייט אין נשירת השערות[11], ווייס מען ניט פון קיין דין אז נשירת השערות זאל זיין א נגע, ובמילא איז ניטא קיין קס"ד צו לערנען אז דער ענין פון „ימרט ראשו" זאל מטמא זיין, דארף דאס דער פסוק ניט שולל זיין און זאגן אז „טהור הוא" (אז ער ווערט ניט טמא ע"י) — דמהיכא תיתא אז ער זאל יע זיין טמא

— דעריבער[12] לערנט רש"י, אז מיט „טהור הוא" מיינט ניט די תורה לער־נען אז „ימרט ראשו" שאפט ניט קיין טומאה, נאר דער פסוק רעדט בנוגע צו א נגע במקום זה, אז ער איז „טהור מטומאת נתקין — שאינו נדון בסימני ראש וזקן שהם מקום שער".

ב. מען דארף אבער פארשטיין: רש"י איז מוסיף „אלא בסימני נגעי עור בשר כו'". לכאורה, אין פסוק שטייט דאך בפירוש בלויז „טהור הוא"; פון וואנען נעמט רש"י דא אין פסוק אז בסימני נגעי עור בשר ווערט ער יע טמא?

מפרשים[13] ברענגען אלס מקור לפי־רוש רש"י דעם לימוד בתחלת תו"כ (אין ברייתא דר' ישמעאל[14]) „דבר הלמד מענינו כיצד ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא טהור הוא יכול יהא טהור מכל טומאה כשהוא[15] אומר[16] וכי יהי' בקרחת או בגבחת נגע לבן אדמדם דבר הלמד מענינו[17] שאינו טהור מכל טומאה אלא מטומאת נתקים בלבד".

אבער אין פירוש רש"י קען מען אזוי ניט לערנען. ווארום פון תו"כ גופא איז מובן אז דער פירוש פון „טהור הוא" אין דעם פסוק מיינט „טהור הוא" לגמרי („טהור מכל טומאה"), כפשוטו; און די ראי' אז „טהור" נאר מטומאת נתקין איז

---

11) כי אף את"ל שגם לרש"י ישנה נשירות השערות בנתק (ודלא כהבנת הרמב"ן בפרש"י) — וראה פרש"י יג, לג — הרי מזה שלא כתבו בפירוש (ובפירוש תיבת „נתק" כתב רק „כך שמו של נגע שבמקום שער"), מובן שס"ל שלא זהו עיקר גדר הנגע.

12) ועפ"ז מובן למה רש"י לא הביא דרשת התו"כ עה"פ, ד„הי' בו נתק כגריס ונתק כל ראשו טהור ת"ל ואיש כי ימרט ראשו קרח הוא" (וראה משנה נגעים פ"י מ"ט וברע"ב שם. רמב"ם הל' טומאת צרעת פ"ח הי"ב) — כי לרש"י אין לומר ע"ז דנתק כל ראשו והוי פריחה בכולה. וראה פיה"מ

נגעים שם. תו"ט שם. ועוד. ובארוכה במפרשי התו"כ שם. ולהעיר מפרש"י לקמן יג, נה „ומפני המדרש כו'". ואכ"מ.

13) ראב"ם, ס' זכרון. ועוד.

14) פסקא ה.

15) כן הובא בראב"ם כאן. ולפנינו בתו"כ: ת"ל וכי יהי' כו'.

16) יג, מב.

17) ראה מדות אהרן לתו"כ (בספר קרבן אהרן לתו"כ) שם.

ערשט פון אַ ווייטערדיקן פסוק „וכי יהי' בקרחת או בגבחת נגע לבן אדמדם"[18].

און אויב רש"י לערנט אַזוי בפשטות הכתובים[19], וואָלט רש"י דאָס בכלל ניט געדאַרפט מפרש זיין בפסוק זה, ווי־באַלד דער פסוק זאָגט עס ווייטער מפורש.

און מ'קען ניט זאָגן אַז רש"י באַ־וואַרנט בתחלת הענין (אע"פ אַז דאָס שטייט ווייטער אין די פסוקים מפורש) כדי מ'זאָל ניט אַ טעות האָבן אַז „טהור הוא" מיינט לגמרי, וואָרום רש"י זאָגט ניט דעם תוכן הכתוב (ד„כי יהי' בקרחת גו"): אין פסוק שטייט „וכי יהי' בקרחת אַו בגבחת נגע לבן אדמדם", דער מראה הנגע, אַבער רש"י זאָגט „אלא בסימני נגעי עור בשר בשער לבן ומחי' ופשיון".

איז דערפון מוכח, אַז לויט שיטת רש"י דארף מען ניט אַנקומען צו דעם ווייטערדיקן פסוק צו וויסן אַז „נדון . . בסימני נגעי עור בשר" — דאָס ווייס מען פון דעם פסוק גופא. און דער פסוק „כי יהי' בקרחת גו' נגע לבן אדמדם גו'" קומט זאָגן די מראות נגעים בקרחת או בגבחת.

אויך דארף מען פאַרשטיין: אפילו מ'זאָל געפינען אַ הסברה פאַרוואָס רש"י נויטיקט זיך אין דער הוספה „אלא בסימני נגעי עור בשר", פאַרוואָס דארף ער מוסיף ומפרט זיין דאָ וואָס עס זיי־נען די סימני נגעי עור בשר[20], דלכאו־רה: א) וואָס איז די נפק"מ אין דעם פסוק? אויב רש"י וויל זאָגן אַלע פרטים פון נגע בקרחת וגבחת איז מקומו אין פסוק „וכי יהי' גו'"? ב) ובפרט אַז די סימני נגעי עור בשר שטייען דאָך פריער אין דער תורה מפורש[21].

ג. בנוגע די סימנים וואָס רש"י זאָגט „בשער לבן ומחי' ופשיון" — פרעגן מפרשים[22]: ס'איז אַ משנה מפורשת[23] אַז קרחת וגבחת זיינען מטמא בלויז בב' סימנים, במחי' ובפשיון, אַבער ניט מיט דעם סימן פון שער לבן. און ווי ס'איז אויך מפורש אין תורת כהנים אויפן פסוק[16] „צרעת פורחת היא": צרעת מלמד שהיא מטמאה במחי', פורחת מלמד שהיא מטמאה בפשיון, היא אינה מטמאה בשער לבן.

פון וואַנעט נעמט רש"י דעם חידוש אַז „כי ימרט ראשו" איז ער נידון אויך מיטן סימן פון שער לבן, היפך ההלכה?

---

18) ראה בפירוש דברי התו"כ בארוכה במדות אהרן שם ובשאר מפרשי התו"כ. ואכ"מ.

19) כפי' הגו"א כאן.

20) ובכ' כת"י רש"י (שתח"י) ליתא ההמשך שבפרש"י. וכן הובא ברש"י בערלינער מכת"י ודפוס.

21) ודוחק לומר שרש"י כתבו בכדי להדגיש שקרחת וגבחת מטמאין גם בסימן דשער לבן — דלא כמשנה ותו"כ (כדלקמן בפנים סעיף ג) — כי רש"י מפרש פשט"מ, ואין ענינו לשלול פי' המשנה ותו"כ שע"ד ההלכה.

22) משכיל לדוד כאן ונשאר בצ"ע. וכ"ה במנ"ח מצוה קסט סוס"ח. ועוד.

23) נגעים פ"ג מ"ו. פ"י מ"י. וראה מפרשים שם.

---

*) ואף שנת' במ"א (לקו"ש חי"ז ע' 159 ואילך) שזהו בנוגע לשאר חומשים, משא"כ בספר ויקרא (ובפרשיות אלו) כיון שרש"י מביא כו"כ פירושים והלכות מתו"כ וגם מציין להם, לפעמים מפרש רש"י פירוש לשלול פי' או הלכה שבתו"כ — ה"ז בנוגע לפירוש או ביאור שבתו"כ הנלמד מפשט הכתובים וכיו"ב (וכמו בפי' „תנוך" (שבלקו"ש שם), שמבואר בתו"כ (ע"פ הכתוב) מקומו המדויק). אבל פשיטא שאין רש"י (מביא או) שולל כל הדרשות וההלכות שבתו"כ בפרשיות אלו ובספר ויקרא, שאינם ע"פ פשוטו של מקרא. וכנראה בפועל. וכן בנדו"ד, שבתו"כ נתמעט שער לבן ממש"נ בכתוב „היא" (כדלקמן בפנים) — שאין רש"י צריך לשלול דרשה זו (שאינה כלל ע"ד הפשט).

אין דפוסים ישנים[24] וכת"י רש"י שטייט טאקע ניט „בשער לבן"[25]. אבער פון דעם וואס מ'געפינט עס יע בדפוסים הנפוצים און אזוי איז געווען די גירסא לפני הרא"ם[26] און כמה מפרשי רש"י[27], איז מובן אז די גירסא „בשער לבן" „האט אן ארט" אין פירוש רש"י (פשוטו של מקרא).

דער רמב"ם אין ספר היד[28] ביי דעם דין זאגט: הקרחת והגבחת מטמאות בב' סימנין במחי' ובפשיון כו' ולפי שאין בהן שיער אין השיער הלבן סימן טומאה בהן.

דערפון איז משמע לכאורה אז דער רמב"ם נעמט ניט אן די דרשה פון תורת כהנים אז בשער לבן איז דא ניט מטמא מצד א לימוד, א מיעוט הכתוב, נאר מצד הטעם „לפי שאין בהם שיער", און ווי ער זאגט מפורש אויך אין פירוש המשניות[29] „ולא יצויר בכאן שיער לבן לפי שהקרחת וגבחת הוא מקום שאין בו שער", ד.ה. וויבאלד ס'איז ניט קיין מקום שער, במילא קען דא ניט זיין קיין שער לבן.

ועפ"ז איז קשה ביותר צו זאגן אז ס'איז א מחלוקת במציאות ולדעת רש"י קען בא א קרחת וואקסן שער ובמילא איז אויך שער לבן איינער פון די סימני טומאה.

אבער פון דברי הכסף משנה[30] „וסובר רבינו שהתורה מיעטה מהטעם שכתב", אז דאס איז דער טעם פון דרשת התו"כ „היא אינה מטמאה בשיער לבן", איז משמע, אז אויך לויטן רמב"ם איז שייך די מציאות פון שערות. ווארום אויב ס'איז ניטא די מציאות פון שערות — פארוואס דארף עס די תורה ממעט זיין? און ווי דער ר"ש[31] איז מסביר דרשת התו"כ, „והא דלא קאמר איפכא שיטמא בשער לבן ולא במחי' משום דסתמייהו לא מגדלי שער ומיהו זימנין דיש בהן שער כסתם בני אדם שהם בעלי קרחה שיש במקומות ב' ושלשה שערות".

דארף מען לפ"ז זאגן[32], אז דער פשט אין דברי הרמב"ם „ולפי שאין בהם שיער אין השיער הלבן סימן טומאה בהן" איז: וויבאלד אז בכלל איז דארט קיין שער ניט פארן, דעריבער, אפילו ווען עס וואקסט יע דארט א שער לבן, איז דער שער לבן ניט קיין „סימן טומאה בהן"[33].

וצריך ביאור: אין וואס באשטייט דער חילוק צווישן דעת רש"י (להגירסא שלפנינו) — פשוטו של מקרא — אז

---

24) בדפוס ראשון ודפוס שני.

25) כן הוא גם ברוב כת"י רש"י שתח"י. וכן הובא ברש"י בערלינער שאינו בכת"י ודפוסים מוגהים. ובכמה מקומות (תו"ת כאן. ועוד) שט"ס בפרש"י. וראה גם באר מים חיים (לאחי המהר"ל) לפרש"י, דמשמע דאינו גורסו. וכן מפורש בס' זכרון.

26) שהרי ברא"ם הובא זה, ולא רק בתחלתו בהעתקת לשון רש"י (שיתכן שזוהי הוספת המעתיקים, והרא"ם ציין רק מקום פירושו), כ"א גם בתוך פירושו (וכ"ה ברא"ם הנדפס עם פירוש הנחלת יעקב), ומ"מ לא העיר ע"ז.

27) במשכיל לדוד.

28) הל' טומאת צרעת פ"ה ה"ט.

29) נגעים פ"ג שם.

30) לרמב"ם שם.

31) למשנה נגעים פ"י שם.

32) ראה תוי"ט נגעים שם ד"ה מחי'. משנה אחרונה שם.

33) ואולי זוהי גם כוונתו בפיה"מ „ולא יצויר בכאן שער לבן" (ובתרגום קאפח: ולא יתכן כאן שער לבן), היינו לא שלא יצויר בכאן המציאות דשער לבן כ"א הסימן טומאה דשער לבן.

אע"פ אַז דאָס איז ניט קיין „מקום שער" איז שער לבן (אויב, ביוצא מן הכלל וואקסט ער דאָרט, איז ער) אַ סימן טומאה; און דעת הרמב"ם — ההלכה — אַז וויבאַלד ס'איז ניט קיין מקום שער, איז „אין השיער הלבן סימן טומאה בהן".

ד. וי"ל הביאור בכל זה:

רש"י איז מדייק אין די ווערטער וועלכע ער איז מעתיק פון פסוק „קרח הוא". דלכאורה: אויב דער פסוק קומט בלויז זאָגן דעם דין אַז „איש כי ימרט ראשו גו' טהור הוא" מטומאת נתקין — פאַרוואָס שטייט אויך „קרח הוא"?

בשלמא אויב מ'לערנט אַז נגעי נתקים איז פירושם אַז עס זיינען אַרויס־געגומען געווארן שערות הראש, איז פאַרשטאַנדיק וואָס דער פסוק זאָגט דאָ „קרח הוא", ווייל דערמיט איז מוסבר דער חילוק צווישן „נתק", וואָס איז אַ נגע, מיט דעם וואָס „ימרט ראשו"[34]:

בשעת אַז נשרו שערות באמצע הראש און עס זיינען דאָ שערות וואָס זיינען מקיף דעם מקום מכל צד, איז דאָס אַן ענין פון „חולי" בהמקום, און דעריבער איז דאָס אַ „נגע" — „נתק"; בשעת אַבער אַז דער גאַנצער שער פון איינעם פון די צדדי הראש איז נמרט, דעמאָלט איז „קרח הוא" — דאָס איז דער טבע פון דעם אדם „כי בטבעי בני אדם רבים שיקרח להם מיעוט השער בצדדי הראש לאחור או לפנים ואין הנתוק בהם חולי אחר אלא הרי הוא כשאר הגוף"[35], און דעריבער „טהור הוא".

לויט פירוש רש"י אַבער אַז ניט דאָס איז דער חילוק צווישן נתקים און „כי ימרט ראשו", פאַדערט זיך ביאור פאַר־וואָס לייגט צו דער פסוק ומוסיף „קרח הוא (טהור הוא)"?

דעריבער לערנט רש"י אַז דער פסוק קומט לערנען ניט (נאָר) טהרה מטומאת נתקין, שאינו נידון בסימני ראש וזקן כו', נאָר (אויך ו)בעיקר אַז ער איז נידון בסימני נגעי עור בשר. כדלקמן.

ה. דער אונטערשייד צווישן די צוויי דיעות הנ"ל בנוגע נתקים איז אַ חילוק אין דעם עצם גדר פון נתק, צי נתק איז אויסגעטיילט פון נגע עור בשר בלויז בנוגע מקום הנגע, אַדער ס'איז אַן אַנדער סוג נגע. ומצד דעם קומט אַרויס אַ נפק"מ לגבי קרחת וגבחת.

בתחלת פרשת נתקים[36] „ואיש או אשה כי יהי' בו נגע בראש או בזקן" טייטשט רש"י „בא הכתוב לחלק בין נגע שבמקום שער לנגע שבמקום בשר שזה סימנו בשער לבן וזה סימנו בשער צהוב".

דאָס הייסט: לדעת רש"י זיינען דאָס ניט קיין צוויי סוגים אין נגעים. נאָר ס'איז דערזעלבער סוג, און דער חילוק ביניהם איז בלויז „במקום", וואָס מצד דעם חילוק במקום ווערט אַ חילוק (אַבער נאָר) אין די סימני הטומאה פון דעם נגע, אַז „במקום בשר" איז „סימנו בשער לבן" און „במקום שער" איז „סימנו בשער צהוב". און דאָס וואָס ער ווערט אָנגערופן בשם אחר — „נתק", איז ווי רש"י זאָגט „כך שמו של נגע שבמקום שער", ס'איז נאָר אַ שינוי השם.

34) ראה רמב"ן שם.

35) ל' הרמב"ן שם. וראה בהנסמן לקמן הערה 44.

36) יג, כט.

ועפ"ז איז מובן דער הכרח צו מפרש זיין אז דער פסוק „קרח הוא טהור הוא" קומט זאגן (ניט בלויז אז „טהור מטומאת נתקין, שאינו נדון בסימני ראש וזקן", נאר) אויך אז „נדון . . בסימני נגעי עור בשר כו'":

די וועריאנט „קרח הוא" אין פסוק זיינען א פירוש וטעם אויף דעם וואס „טהור הוא": „קרח הוא" איז מדגיש אז דער מקום הראש וואו ס'איז דא די קרחת איז ניט קיין „מקום שער" (וואס דערפאר איז ניטא דארט נתקין, דער „נגע שבמקום שער")[37]; און היות אז ס'איז ניט קיין „מקום שער", איז בדרך ממילא חל אויף דעם דער גדר פון „עור בשר", און א נגע במקום זה איז נידון „בסימני נגעי עור בשר".

ד.ה. רש"י זאגט דא ניט קיין צוויי באזונדערע דינים, אייז דין אז „טהור מטומאת נתקין, שאינו נדון בסימני ראש וזקן שהם מקום שער" און נאך א דין אין וואס ער איז יע נידון („בסימני נגעי עור בשר") — נאר רש"י לערנט אז דער פסוק זאגט דא איין זאך: „קרח הוא טהור הוא", וויבאלד אז „קרח הוא", וועריאנט דאס אויס „מקום שער", ובמילא — „טהור מטומאת נתקין שאינו נידון בסימני ראש וזקן שהם מקום שער אלא בסימני נגעי עור בשר בשער לבן כו'"[38].

[משא"כ ע"ד ההלכה, אז „נתק" איז אן אנדער סוג אין נגעים (וואס „נתק משם השער") — ד.ה. אז מקום הבשר האט איין סוג נגעים און ראש וזקן א צווייטער סוג נגעים — איז פון „קרח הוא" קען מען נאר וויסן אז בשעת „ימרט ראשו" איז ניטא דער דין „נתק"; און דערנאך איז דער פסוק מחדש אז ס'איז פארא"ן נאך א סוג נגעים — קרחת וגבחת, וכנ"ל (ס"ב) פון תורת כהנים אז „דבר הלמד מענינו . . כשהוא אומר וכי יהי' בקרחת או בגבחת נגע לבן אדמדם . . שאינו טהור מכל טומאה אלא מטומאת נתקים בלבד" ד.ה. אז לולא דעם וויטערדיקן פסוק האט אן ארט צו זאגן אז בקרחת וגבחת איז כלל ניטא קיין דין נגע[39].

ועפ"ז איז מובן וואס רש"י איז ממשיך און זאגט מפורש אויך די סימנים „בשער לבן ומחי' ופשיון": דערמיט איז ער מדגיש אז דאס וואס נידון בסימני נגעי עור בשר איז ניט נאר מצד הדין (אז מען לערנט אפ פון א פסוק אז „נדון . . בסימני נגעי עור בשר"), ס'איז אבער אן אנדער סוג נגע — נאר אז דאס איז איין זאך: וויבאלד עס פעלט אין דעם גדר פון „מקום שער", איז ממילא חל עליו די גדרים פון נגע במקום עור בשר.

ו. ע"פ כל הנ"ל וועט מען אויך פארשטיין דעם חילוק פון שיטת רש"י

---

37) להעיר מהגירסא בכמה כת"י רש"י (שתח"י): שאינו נדון בכלל ראש וזקן.

38) לפ"ז מה שהתורה הוצרכה להמשיך ולפרש בפ"ע „וכי יהי' בקרחת או בגבחת נגע לבן אדמדם גו'", לפרט מראות הנגע בקרחת וגבחת — אולי יש לומר, כי במציאות מראה העור דקרחת וגבחת אינה בשווה ממש למראה עור בשר. ועצ"ע.

39) ועד"ז בתו"כ פרשתנו (הנ"ל בפנים ריש סעיף ג) צרעת מלמד שמטמא כו', היינו שלמדין מנגעי עור בשר שגם קרחת מטמא בסימנים אלו, אבל מצ"ע הי' למדין דהוי סוג נגע אחר. וכן מוכח להברייתא דר"י הנ"ל (פסקא ה) „דבר הלמד מענינו". וראה שם פסקא ג. וראה בכל הנ"ל במפרשי התו"כ שם.

און שיטת הרמב"ם — צי דאָס וואָס קרחת וגבחת זיינען ניט קיין מקום שער איז אַ טעם אַז שער לבן זאָל דאַרט ניט זיין קיין סימן טומאה:

לויט רש"י, איז „קרח הוא" (אַז ס'איז ניט קיין „מקום שער") בלויז שולל אַז עס איז ניט קיין „מקום שער" ווי ראש וזקן[37], אָבער עס איז ניט „ערגער" ווי שאר חלקי הגוף (עור הבשר). און דעריבער איז דאָס ניט קיין טעם אַז שער לבן זאָל ניט זיין קיין סימן טומאה — נאָר עס איז פונקט ווי שאר הגוף, וואָס איז ניט קיין „מקום שער" ווי ראש וזקן, און שער לבן איז דאַרט אַ סימן טומאה[40].

שיטת הרמב"ם אָבער איז — ווי ער פסק'נט אין הלכות טומאת צרעת[41] — אַז „נגעי הראש והזקן יש להם דין נגעים בכל דבר" — אַפילו שאין בהן השיער שבהן מעיקרו וישאר מקום השיער פנוי וזה הוא הנקרא נתק . . בין שהי' מראהו עמוק בין שלא הי' עמוק וכו'"[42]. ד. ה. אַז „נתק" („נגעי הראש והזקן") איז אַן אַנדער סוג נגע[43];

און דאָס וואָס קרחת וגבחת זיינען מטמאות בנגעים — איז ניט אַז ענין שבדרך ממילא (ווי לשיטת רש"י), אַז וויבאַלד ס'איז ניטאָ קיין שערות איז דאָס (בדרך ממילא) ווי עור הבשר — נאָר פריער דאַרף חל זיין אויף דעם אָגדר פון „קרח הוא" אַז „אינה ראוי' לגדל שער"[44] (אָדער אַז פעולות האדם השירו שערו „אע"פ שראוי לגדל לאחר זמן הואיל ואבד כל שיער ראשו עתה הרי זה נקרא קרח או גבח"[44]), און דעמאָלט האָט מען אַ לימוד מיוחד אַז „הקרחת והגבחת מטמאות" ווי עור הבשר, ווי דער רמב"ם ברענגט[45] „שנאמר בהן כמראה צרעת עור בשר" (ניט ווי שיטת רש"י אַז מען וויים דאָס פון די ווערטער „קרח הוא" גופא).

דאָס הייסט, אַז לדעת הרמב"ם איז קרחת וגבחת ניט דער זעלבער סוג נגע ווי נגעי עור הבשר[46].

און דאָס איז וואָס דער רמב"ם איז מסביר — „ולפי שאין בהן שיער אין השיער הלבן סימן טומאה": וויבאַלד אַז דער גדר פון קרחת וגבחת איז דאָס וואָס „אין בהן שיער" — ד.ה. ניט נאָר אַז ס'איז ניט קיין „מקום שער" ווי ראש וזקן (אָבער ס'איז פאַראַן שער ע"ד ווי עור הבשר שבשאר חלקי הגוף) — נאָר ס'איז איבערהויפט ניטאָ בא זיי קיין שער, אפילו ניט ווי ס'איז דאָ בעור הבשר סתם (וואָס דערפאַר איז דאָס אַ באַזונדער „פרשה" אין נגעים, אַ באַזונדער סוג נגע),

איז במילא מובן, אַז דער סוג הטומאה וואָס איז פאַרבונדן מיט דעם מקום

---

40) ועוד י"ל: שער לבן גם בעור הבשר אינו ענין שבא בטבע. וראה פרש"י פרשתנו יג, ג בסופו: ששער לבן סימן טומאה גזירת הכתוב הוא.

41) רפ"ח.

42) וכתבו בפרק בפ"ע לאחרי כל הפרטי דינים בדיני בהרת, וספק בהרת כו' (שבפרק ו'-ז'). וראה לקמן סעיף ז.

43) וכן מפורש בדבריו שם פט"ז ה"י בתחלתה. ולהעיר מצפע"נ הל' כלאים פ"י הל"א (כג, ד): לשיטת רבינו נתק ונגעיו אינו בגדר נגעים רק הוא דין.

44) לשון הרמב"ם שם פ"ה ה"ח. וראה כס"מ שם. תוי"ט נגעים פ"י מ"י ד"ה הקרחת.

45) שם ה"ט.

46) ראה כסף משנה לרמב"ם שם פ"ה ה"ח. ומ"ש בכס"מ רפ"ח שם „ולפי זה קרחת וגבחת ונתק אחד הוא" — כבר הקשה ע"ז בתוי"ט שם קרוב לסופו.

„שאין בהן שיער", איז ניט פאַרבונדן מיט „שער לבן" (אפילו ווען לפועל וואָקסן דאַרט אויס שערות).

בסגנון אחר: וויבאַלד „קרח הוא" איז שולל (ניט נאַר „מקום שער" ווי ראש וזקן, נאַר) שער בכלל, „אין בהן שיער" — דעריבער, ווען ביי אַ „קרח" וואָקסט שער, איז עס כאילו ווי דער שער לבן איז ניט שייך למקום זה; ובמילא זיינען די גדרים ודינים בשייכות צו „שער" ניט שייך ביי קרחת וגבחת.

ז. אע"פ אַז לדעת הרמב"ם איז (אויך) קרחת וגבחת אויסגעטיילט פון נגעי עור הבשר, שטעלט ער עס אַבער צוזאַמען מיט די אַנדערע נגעים פון עור הבשר (און אויך די מציאות און די סימני הנגע זיינען שווה, „שהראש או הזקן שנקרחו כעור הבשר לכל דבר אלא שאין מטמאין בשיער לבן"[47]).

וואו איז ער מדגיש אַז ס'איז אַן אַנדער סוג פון נגע? איז דאָס בא נתקים, נגעי הראש והזקן. וואָס דאָס שרייבט דער רמב"ם בפרק בפני עצמו בסוף פון אלע נגעי אדם[48].

ויש לומר די הסברה בזה, און דער ביאור אין דעם חילוק צווישן דעת רש"י ודעת הרמב"ם בזה ע"פ טעמי המצות:

בדברי רז"ל[49] ווערן געריכטן כמה עבירות אויף וועלכע „נגעים באים".

כאָטש די עבירות זיינען די סיבה אויף אַלע סוגי נגעים, געפינט מען אין מפרשי התורה[50] אַז כמה פון די עבירות זיינען פאַרבונדן מיט אַן אַנדער סוג פון נגעים (די חילוקי מראות נגעים, פרטי הנגעים, נגע עור בשר שחין מכוה נתק וכו').

אין פירוש רש"י עה"ת[51] בריינגט רש"י נאַר צוויי ענינים אויף וואָס נגעים באים, „הנגעים באין על לשון הרע"[52], „הנגעים באין על גסות הרוח".

וי"ל אַז דאָס זיינען די צוויי סוגים אין נגעים — נגעי עור בשר, און נגע במקום שער — נגעי הראש והזקן:

„לשון הרע" וואָס איז „מעשה פטפוטי דברים"[53], אַן ענין חיצוני בא דעם מענטש, זיינען גורם נגעים בשאר חלקי הגוף בעור הבשר, וואָס איז אַ נידעריקע מדריגה אין מענטש; „גסות הרוח" וואָס קומט און איז פאַרבונדן מיט אַ פני־מיות'דיקן „ארט" אין מענטשן, רירט דאָס אַן במקום גבוה של האדם בראש[54] (או בזקן).

דער רמב"ם זאָגט[55] וועגן נגעים נאַר אַז דאָס קומט מצד לשון הרע, און איז מסביר דעם חטא דערפון אַז סו"ס בריינגט דער חטא אין דיבור, „לדבר באלקים וכופרין בעיקר".

ועפ"ז יש לומר אַז דאָס איז דער חילוק לדעת הרמב"ם צווישן נגע עור

47) רמב"ם שם פ"ה הי"א.

48) וכן בסוף הל' טומאת צרעת שם מפרש רק ב' סוגי נגעים בנגעי אדם „שאין דומים זל"ז": שהרי לובן עור האדם קרוי צרעת ונפילת קצת שיער הראש או הזקן קרוי צרעת (וממשיך) ושינוי עין הבגדים או הבתים קרוי צרעת.

49) ערכין טז, א (על שבעה דברים). ויק"ר פי"ז, ג (על עשרה דברים). במדב"ר פ"ז, ה (על י"א דברים. ועד"ז בזח"ג רו, א). ובכ"מ.

50) ראה אלשיך וש"ך עה"ת פרשתנו. ועוד.

51) מצורע יד, ד.

52) וראה גם פרש"י פרשתנו יג, מו.

53) פרש"י מצורע שם.

54) וכ"ה באלשיך סוף פרשתנו (יג, כד. מ) דצרעת הראש (נתק) היא על גסות הרוח.

55) סוף הל' טומאת צרעת.

בשר בכלל מיט נגעי הראש והזקן — נתק: כ"ז דער חטא האדם איז נאָר „שיחת הרשעים שהוא הליצנות ולשון הרע"[56], זיינען די נגעים פאַרבונדן מיט דעם עור הבשר שבגוף, בשעת אַבער דאָס ברייגט אים צו „לדבר באלקים וכופרין בעיקר", אָן ענין פאַרבונדן מיט דעות, דעמאָלט קומען נגעים בראש (וזקנו) — נתק.

ח. ועפ"ז יש לבאר דעם חילוק צווישן דעת רש"י והרמב"ם: לדעת רש"י — איז נגעים באים על לשון הרע וגסות הרוח, כאָטש דאָס זיינען צוויי זאַכן, זיינען זיי אָבער אין דעם זעלבן סוג — אַ חטא וואָס איז (בעיקר) כלפי חבירו, דעריבער לערנט רש"י אַז נגעי הראש והזקן — נתקים, זיינען ניט קיין אַנדער סוג נאָר „כך שמו של נגע שבמקום שער".

לדעת הרמב"ם אָבער אַז די נגעי הראש זיינען פאַרבונדן מיט כפירה בעיקר, איז דאָך דאָס לגמרי אַן אַנדער סוג ווי נגעים שבעור בשר וואָס קומען אויף לשון הרע.

דעריבער טיילט דער רמב"ם אויס נגעי הראש אָלס אַ באַזונדער סוג נגע, און בפרק בפ"ע לבסוף אָלע נגעי אדם, וואָרום דאָס איז (במדה מסוימת) אויסגעטיילט בחומריותו, פון אַנדערע נגעים שבעור הבשר.

און דורך דעם לימוד בפרשת נגעים אין תושב"כ ותורה שבע"פ איז דאָס גופא מעורר אויף דער זהירות פון די עבירות אויף וועלכע נגעים באים, זהירות בתכלית, ביז צו ברייגען דעם טאָן היפך דהנ"ל — כסיום הרמב"ם אין לימוד הלכות אלו: ברייגען „שיחת כשרי ישראל"[57] וואָס „אינה[58] אלא בדברי תורה וחכמה לפיכך הקב"ה עוזר על ידן ומזכה אותן בה שנאמר[59] אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו".

(משיחת ש"פ תזריע תשד"מ)

---

56) רמב"ם שם.

57) ל' הרמב"ם שם בסופו.

58) להעיר מעירובין נד, ב.

59) מלאכי ג, טז. — וראה שם שבא בהיפך מהאומרים „שוא עבוד אלקים גו'" ד„אז נדברו יראי הוי' גו'" ועד"ז באבות פ"ג מ"ב. — ובזח"ב (ריז, א): מלין דאורייתא כו' חכמה דשמי'.